



**Akviziční a de-akviziční
činnost muzeí a galerií**

**Acquisition and De-acquisition
Activities of Museums and Galleries**

Akviziční a de-akviziční činnost muzeí a galerií

Acquisition and De-acquisition Activities of Museums and Galleries

Sborník příspěvků přednesených 20. června 2014 v průběhu pracovního semináře v Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze

The proceedings of a seminar held at the Jewish Museum in Prague -
Department for Education and Culture on 20 June 2014

Dana Veselská (ed.)



Seminář byl spolupředán Muzeologickou komisí Asociace muzeí a galerií České republiky, ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií České republiky a Českým výborem ICOM. Vydání sborníku finančně podpořilo Ministerstvo kultury České republiky prostřednictvím příspěvků Asociace muzeí a galerií ČR a Českého výboru ICOM.

The seminar was co-organized by the Museological Commission of the Czech Association of Museums and Galleries in collaboration with the Czech Association of Museums and Galleries and the Czech Committee of the International Council of Museums (ICOM).

The proceedings have been published with financial support from the Czech Ministry of Culture via contributions from the Czech Association of Museums and Galleries and the Czech Committee of ICOM.

Obsah

PhDr. Dana Veselská, PhD.

K semináři Akviziční a de-akviziční činnost muzeí a galerií. 5

RNDr. Jiří Žalman

Tvorba sbírky muzejní povahy – muzeologická východiska,
opora v zákoně č. 122/2000 Sb. 13

PhDr. Jan Dolák, PhD.

Co vlastně dnešní muzea sbírají? 23

Mgr. Marcela Chmelařová

Tres faciunt collegium: veřejné sbírky, soukromé sbírky
a umělecký trh 33

PhDr. Zdeněk Kuchyňka

Jak občanský zákoník zrušil staletý způsob obohacování
muzejních sbírek. 45

PhDr. Gabriela Podušelová

Akviziční činnost muzeí a galerií ve světle legislativy
Slovenskej republiky 53

MgA. Jiří Jedlička

Přirůstky ve sbírkách Muzea Vysočiny Havlíčkův Brod 1994–2014 65

Mgr. Tomáš Hamrlik

Sbírkotvorná činnost Muzea Bojkovska a její proměny 81

Mgr. Jitka Korbelová, Mgr. Pavlína Schneider, PhDr. Dana Veselská, PhD.

Akviziční a de-akviziční činnost Židovského muzea v Praze
v uplynulém dvacetiletí (1994–2014) 93

Contents (Résumés)

<i>PhDr. Dana Veselská, PhD.</i> On the seminar Acquisition and De-acquisition Activities of Museums and Galleries	1
<i>RNDr. Jiří Žalman</i> Creating a museum collection – museological starting points and a basis in Act No. 122/2000 Coll.	21
<i>PhDr. Jan Džalák, PhD.</i> What do museums actually collect these days?	31
<i>Mgr. Marcela Chmeláčková</i> Tres faciant collegium: public collections, private collections and the art market.	41
<i>PhDr. Zdeněk Kuchýlka</i> How the Czech Civil Code put an end to a centuries-old way of enriching museum collections	51
<i>PhDr. Gabriela Podobešková</i> Acquisition activities of museums and galleries in the light of legislation of the Slovak Republic	61
<i>MgA. Jiří Jedlička</i> Acquisitions made by the Vysočina Museum of Havlíčkův Brod in 1994–2014	71
<i>Mgr. Tomáš Hamrlik</i> The development of Bojkovsko Museum's acquisition activity	81
<i>Mgr. Jitka Kozelová, Mgr. Paulína Schneiderová, PhDr. Dana Veselská, PhD.</i> Acquisition and de-acquisition activity of the Jewish Museum in Prague in the past decade (1994–2014)	101

K semináři *Akviziční a de-akviziční činnost muzeí a galerií*

PhDr. Dana Veselská, PhD.
Židovské muzeum v Praze

Jedno z nejstarších evropských menšinových muzeí, zřizované i spravované (po většinu své více než 100leté historie) přímo židovskou komunitou, oslavilo v roce 2014 kulaté jubileum obnovení samostatné existence. V roce 1994 byly po více než čtyřiceti letech (po postátnění v roce 1990) sbírky muzea navráceny těm, jimž po desetiletí před hrůzným údobím šel patřily, tedy českým a moravským Židům. Při příležitosti oslav dvacetileté samostatné a na výsost úspěšné činnosti, během které se mimo jiné udrželo na vrcholu žebříčku nejnavštěvovanějších muzeí v České republice, připravilo Židovské muzeum v Praze průřezovou výstavu *Přítel pokračuje: Příteláři ze sbírek Židovského muzea v Praze 1994–2014*. Touto veřejností představeno vlastní přístup k budování a rozvoji sbírkového fondu v období, kdy již tato primární muzejní činnost plně spočívala v rukou komunitní samosprávy a nebyla limitována nebo vynucena politickým režimem či státní administrativou.

Součástí programu doprovodného výstavu se stal také pracovní seminář *Akviziční a de-akviziční činnost muzeí a galerií*, který prostřednictvím Muzeologické komise spolupřátela se Židovským muzeem v Praze Asociace muzeí a galerií České republiky. Jeho hlavním cílem bylo oživení vnitrocoborové odborné diskuse k selekční a restaurační činnosti muzeí a galerií a zároveň připomenutí důležitých souvisejících okružních otázek týkajících se mimo jiné spolupráce soukromé-právního a veřejného sektoru při restauraci a prezentaci kulturního dědictví uchovávaného muzei a galeriemi či rozlišení povědomí o výřezu a úskalích tzv. profesionálního výzkumu (zkoumání předchozí vlastnické historie jak stávajících sbírkových předmětů, tak potenciálních akvizic). S oběma okruhy otázek se Židovské muzeum v Praze v uplynulých dvaceti letech intenzivně vyrovnávalo.

O mimořádném zájmu domácí odborné veřejnosti o zkoumanou problematiku svědčí i fakt, že již tři týdny po ohlášení semináře byla kapacita Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze zcela naplněna. 20. června 2014 se tak nad teoretickými i praktickými otázkami budování muzejních sbírek, výběru a obhodnocování sbírkových předmětů, stoje tak jako nad otázkami aktivní práce s muzejní sbírkou včetně jejího třídění pro-

muzen umění ze daných podmínek už zcela nemožno pominout. Soukromníci taku špičkovu díla českého umění už často nakupují s vědomím, že je budou moči prostřednictvím odborné a výstavní činnosti tuzemských institucí zhodnotit, či dokonce zapůjčit do stálé expozice některé z významných institucí. V celém tomto domácím soukromo-veřejném prostoru se tak v posledních letech formují a nastavují zcela nová pravidla, nová vzájemná rovnováha.

Trh s uměním a jeho monitoring

Společným propojujícím prvkem prostoru určujícího mobilitu uměleckých děl a jejich vlastnictví je funkční a plyně rozvinutý umělecký trh. Zatímco na primárním uměleckém trhu nakupujeme přímo od zhotovitele, na sekundárním jde o další prodej předmětu, ať už galerijní či aukční. Soukromé sběratelství zaměřené na klasickou modernu a starší umění je odkázáno na sekundární trh. Tímto zprostředkovaným způsobem se k soukromníkům dostane i část současného, živého umění. Oproti tomu veřejné sbírky se snaží ze své podstaty především o akvizice současného umění, a to na primárním trhu. Ne vždy je to však možné. V oblasti sekundárního trhu se dnes již velmi často dostávají mimo své finanční možnosti.

Český aukční trh v letech 2009–2013.

	oběh v milionech Kč	počet vydražených položek	částka potřebná ke koupi 10 nejdražších děl v milionech Kč
2009	751	5100	149
2010	730	6000	100
2011	645	6200	93
2012	881	7600	204
2013	946	6700	123

The Czech auction market in 2009–2013 (1. Turnover in millions of CZK; 2. Number of auctioned items; 3. Amount needed to acquire the ten most expensive auctioned artworks in millions of CZK).

The screenshot shows the ART+ website interface. At the top, there's a navigation bar with tabs for 'SERVIS', 'PROJEKTY', 'OBLASTI', 'GALERIE', 'SERVISY', and 'SERVISY'. The main content area displays an auction listing for a painting by Karel Halil Bubín, titled 'Kubín Otakar (Karel Halil Bubín) (1882 - 1942)'. Below the title is a small image of the artwork. To the right, there's a price table for the artwork, showing various price points and their corresponding quantities. The table has columns for price ranges and counts, with a total count of 10 items. The prices range from 0 to 100,000 CZK. Below the table, there are social media sharing icons and a 'Zobrazit detail' button.

Dlouhodobě a systematicky shromažďovaná data z oblasti aukčního uměleckého trhu dnes především v zahraničí hrají svou roli jako svěbytný umělecko-historický pramen, nenahraditelný např. v oblasti provenienčního výzkumu.¹⁸ I v tuzemských podmínkách již několik let funguje databáze ART+ registrující všechny podstatné domácí umělecké aukční prodeje.

18. Pro historická období slouží v zahraničí např. databáze Getty Provenance Index či Database nebo Minnas.

Název souboru	počet inv. č.	počet ks	% inv. č.	% ks	% objem souborů
11. Obrazy	1 178	2 229	7,5	1,9	6,0 %
12. Plastiky	186	326	1,1	0,2	6,9 %
13. K. H. Buravský	2 710	6 278	17,2	5,3	3,0 %
14. Památky spol. života	36	42	0,2	0,00	0,1 %
15. Numismatika	382	422	2,4	0,4	0,4 %
16. Mečle	27	38	0,1	0,00	0,1 %
17. Faleristika	42	58	0,2	0,00	0,1 %
18. Odznaky	245	325	1,5	0,3	0,1 %
19. Textil	461	563	2,9	0,4	4,0 %
20. Kapitalismus	521	1 440	2,9	1,23	0,1 %
21. Jaroslav Hašek	431	992	2,7	0,84	2,0 %
22. Lečel nad Sázkou	1 552	5 496	9,8	4,7	24,0 %
CELKEM	15 697	116 713	98,40%	99,37%	100%

The collection of the Vysočina Museum of Havlíčkův Brod (as of 19 June 2014).

Filosofie akvizic a návrh akvizičních záměrů pro jednotlivé podsírky

1. Archeologie

Sbírka je a bude kontinuálně rozšiřována o nálezy z arch. dohledů a účinných terénních výzkumů. Archeologická činnost je důležitá pro poznání nejstarší historie regionu – od pravěku, přes středověk až do současnosti. Velmi důležité jsou v současné době archeologické výzkumy a nálezy i pro hlavní specializaci MVHB, Sklářství Vysočiny, která je lépe rozvíjena od roku 2012. Dále pro poznávání archeologické historie měst a regionu a výzkum nálezů fosilů v regionu. Úkolem, který již řešíme a budeme do budoucna spolupracovat, je kooperace s tzv. detektoráři, kteří jsou ochotni respektovat základní etická principy a zákonné rámce, a je tedy možné s nimi spolupracovat. To, že

spolupráce je principiálně možná, dokazují detektoráři podílející se dobrovolně na některých záchranných výzkumech muzea.⁸

2. Čin

Sbírka se fakticky nerozšiřuje a není předpoklad budoucího růstu, pokud nedojde k neočekávaným informacím či nálezům.

Instalace katolického koutka JUDr. Neuwera (2012).



Installation of Dr. Neuwera's Smokers' Corner (2012).
© Museum Vysočina, Havlíčkův Brod

8. Příklady neoprávněných přibrátků z cílevědomých terénních výzkumů v podběhu Archeologie: letecký kámoš MČ 131/20, vjezdové Wagnerůvův Mauer AG, nálezy souboru brnění z Havlíčkově Brod (červen 2014) – nálezy dle neoprávněných informací (s autorizací na dekret prezidenta republiky č. 308 z 25. 10. 1945), byl jako bývalý majetek Německé říše předán, prostřednictvím pyrotechniků, státu, a nešlo do sbírek MVHB (soubor Oude ulička ze Vojenském historickém ústavu Praha); bronzová sarkofaga (2012, nálezy Vysočina-Hochberg, dar do sbírek, inv. č. A7/2011); bronzová sarkofaga (2011, nálezy Lázně, dar do sbírek, inv. č. A67/2010); archeologické nálezy z hrobové sklářiny Soutěžská Huta; fragmenty písní, vprůběh a klenky, ševcovský, strážky (srpen 2014, sbírka sbír, zatím bez př. č. – neopracováno).

De-akviziční činnost v podsбірce „judaika“ v letech 2003–2013

Výsledky de-akviziční činnosti dokumentujeme pouze pro období 1. 1. 2003 – 31. 12. 2013 (kdy již realizace vyřazování probíhala dle platného zákona 122/2000 Sb.). V uvedeném období bylo z podsбірky „judaika“ vyřazeno celkem 240 evidenčních čísel sbírkových předmětů: 50 z důvodu neupotřebitelnosti, 190 z důvodu přebytečnosti (zde vycházíme ze zdůvodnění kurátorů jednotlivých sbírkových souborů). V případě důvodu „neupotřebitelnosti“ bylo u 31 evidenčních položek uvedeno, že nevhodnou sbírku (různé fragmenty, součástky apod.)²⁶ 11 položek pozbylo vyhovující hodnotu (většinou se však jednalo o vyřazení z důvodu tristního fyzického stavu předmětů) a osm předmětů mělo nevyhovující stav uveden již přímo jako důvod vyřazení. U „přebytečnosti“ 76 evidenčních čísel dle zdůvodnění nenaplněvalo charakter sbírkového předmětu podle zákona 122/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů (šlo o sádrové odlitky náhrobků, tedy o otisky, kopie), dva předměty neodpovídaly sbírkovému programu ŽMP (katečícká liturgická oděvy – kasule, po vyřazení byly tyto textilie převedeny do sbírky Umělecko-průmyslového muzea v Praze), dva předměty nezhodnocovaly sbírku (fragmenty pálených dlaždic), 25 předmětů bylo bezúplatně převedeno jiné paměťové instituci příslušné ze znění zákona 20/1987 Sb. ve znění pozdějších předpisů (archeologické nálezy z pražského židovského města do Muzea hl. města Prahy), sedm evidenčních čísel bylo převedeno do tzv. Pomocného fondu ŽMP (pomocný, dokumentační a jiný materiál ke sbírkám zapsaným v CES) a 78 předmětů bylo vráceno původním vlastníkům v rámci vyrovnání oprávněných vlastnických nároků (restituce). Můžeme konstatovat, že vyřazování sbírkových předmětů odehrávající se v parametricky nastavených zákonech 122/2000 Sb. představuje velmi významný nástroj ve revalorizování sbírkového fondu. Jednání Sbírkotvorné komise o vyřazování konkrétních sbírkových předmětů jsou často bouřlivá, v důsledku však vedou k preciznějšímu formulování obsahu a charakteru sbírkového fondu.

26 *Podrobněji ke způsobům kulturní, aukční strategie a postupu při nabývání sbírkových předmětů viz CHMELÁŘOVÁ, Marcela. Když má sbírka rovnost. 5 letkačnického Židovského muzea nejen o aukčním trhu. Portál Art+, vše o trhu a umění. 22. 9. 2014. <http://www.artplus.cz/obsluha/opravdajici/5-letka-na-sbirku-rovne>. (Státní 20/10/2014).*

27 V rámci výdejní jsou však zahrnuty i případné náklady na pojistění a transport nových sbírek.

28 Společně by však i v těchto případech měla být uvažována jako závažný důvod vyřazení přebytkost.

k prohloubení argumentace nejen při odůvodňování samotného vyřazování, ale samozřejmě i na opačném pólu rozvoje sbírkového fondu, tedy v argumentaci při činnosti akviziční.

Závěr

Dvacetileté výročí samostatné činnosti Židovského muzea v Praze poskytl příležitost vyhodnotit, k jak významnému rozvoji sbírkového fondu jednoho z nejvýznamnějších specializovaných muzeí nejen v ČR, ale i ve střední Evropě došlo v období, kdy se již tato paměťová instituce nacházela v plné správě minoritní komunity, bez finanční podpory, ale i nevhodných zásahů státu. Výsledky své akviziční činnosti prezentovalo muzeum veřejnosti výstavou „Příběh pokračuje: Přírůstky ze sbírek Židovského muzea v Praze 1994–2014“, která se setkala s nebyřvalým ohlasem, jehož výsledkem je také několik dalších zajímavých sbírkových přírůstků. Dalšími výstupy náročného projektu realizovaného odborným sbírk. ŽMP je studie v impaktovaném vědeckém časopise *Judaica Bohemica*, zhodnocující akviziční činnost v jed-

Z výstavy Příběh pokračuje. Přírůstky ze sbírek Židovského muzea v Praze 1994–2014.



From the exhibition The Story Continues: Acquisitions in the Collections of the Jewish Museum in Prague, 1994–2014. © Židovské muzeum v Praze.